

SPISOVATEL PATRIK OUŘEDNÍK O SVÉ NOVÉ KNIZE ANTIALKORÁN, O POLITICKÉ KOREKTNOSTI, INTEGRACI, ISLÁMU, ISLAMISMU A MULTIKULTURALISMU VE FRANCII I V ČESKU

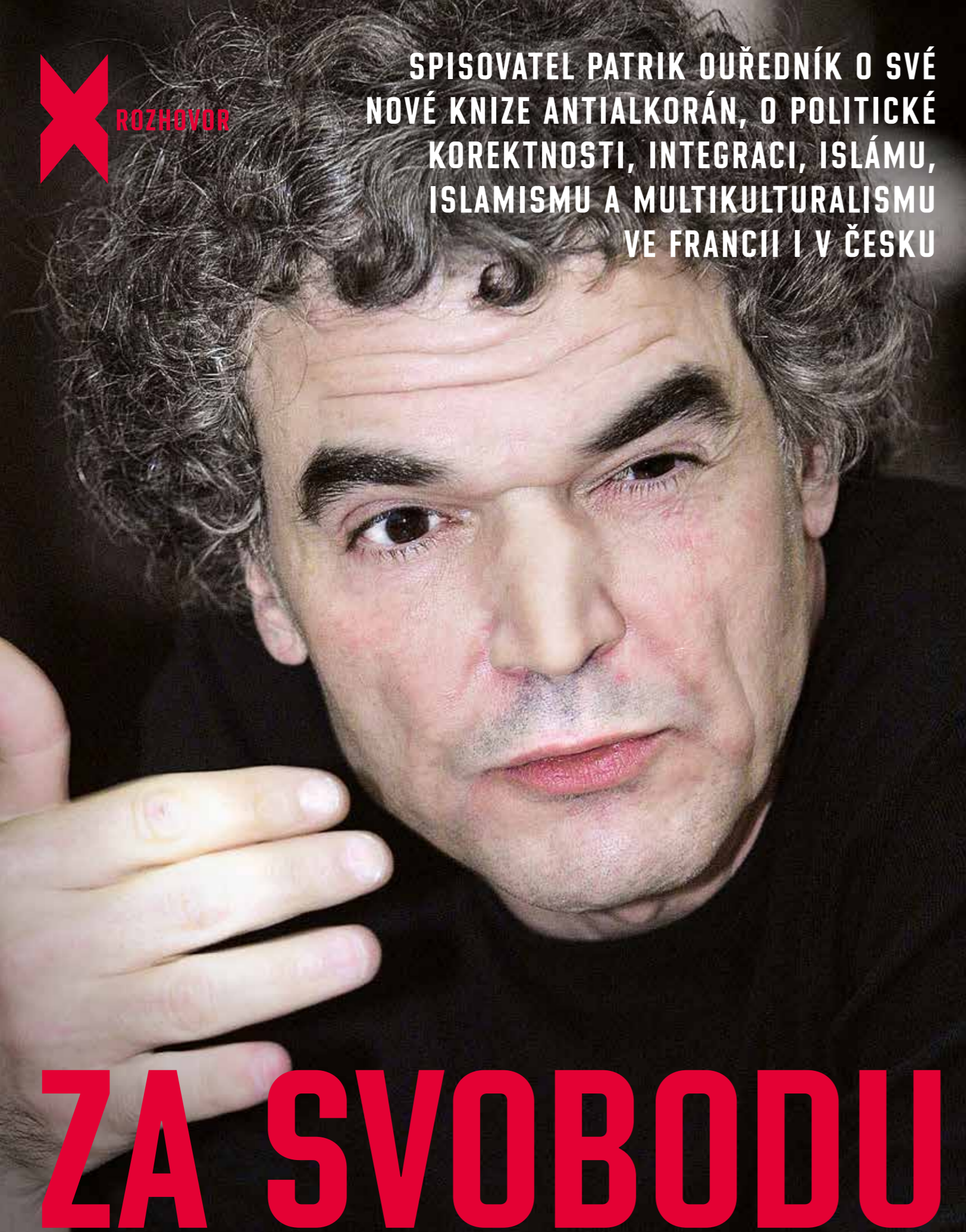
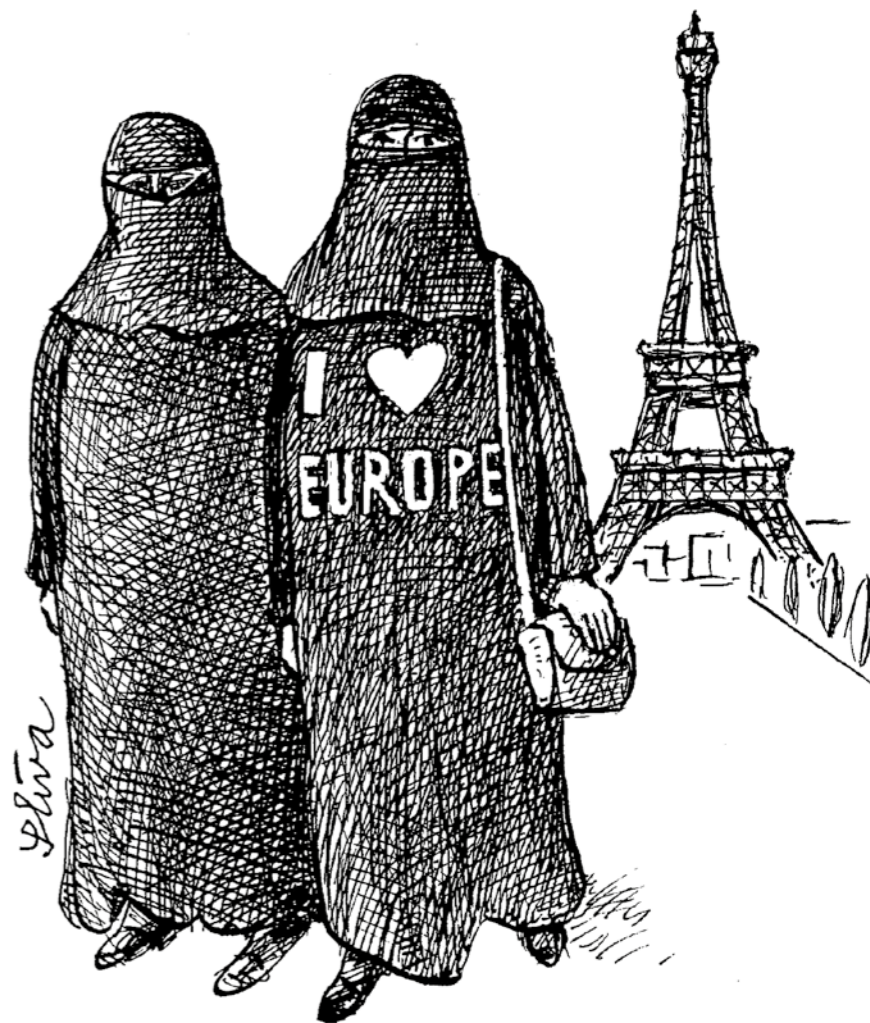

FOTO MONIKA TOMÁŠKOVÁ / MAIRA / PROFIMEDIA

Držitel mnoha ocenění včetně Státní ceny za literaturu, prozaik, esejista, druhdy básník. Autor *Šmírbuchu jazyka českého* i experimentální prózy *Europeana*. *Stručné dějiny dvacátého věku*, překladatel z francouzštiny do češtiny i naopak, význačný intelektuál. **PATRIK OUŘEDNÍK (60)** je mistrem mnoha řemesel, což dokazuje i ve své novince, sbírce čtyř esejů s názvem *Antialkorán aneb Nejasný svět T. H.* Za onou zkratkou se skrývá jméno katolického kněze Tomáše Halíka, za úvodním novotvarem z názvu pak autorův kritický přístup k islámu, ale i k přístupu západní Evropy a k požadavkům multikulturalismu. Převážně toho se týká tento rozhovor, vedený na přání autora (jako již tradičně) korespondenčně.

TEXT KATEŘINA KADLECOVÁ
ILUSTRACE OSOBNĚ VYBRAL JIŘÍ SLÍVA Z TĚCH, JIMIŽ DOPROVODIL OUŘEDNÍKŮV ANTIALKORÁN

Ve Francii žijete od roku 1984, tedy třiatřicet let. Jak se vinou muslimských přistěhovalců nebo i muslimských starousedlíků za ta léta proměnila?

Z pohledu turisty zůstává Francie táž. Pravidelný návštěvník Paříže si možná všimne, že přibýlo žen a adolescentek v hidžábu, ale to ho nezaskočí: Paříž je multietnické město par excellence a pozoruhodné a exotické kroje jsou v ulicích odjakživa. Lidé jsou

k sobě a priori vstřícní, byť oním velkoměstským, uspěchaným způsobem. Až na vzácné výjimky to platí i ve vztahu k přistěhovalcům. Změny probíhají nenápadněji, pokradměji. Jsou případy, kdy ženy odložily minisukně a blůzy s výstřihem na dno skříní, protože je unavuje naslouchat nevlídným a agresivním poznámkám jistého počtu místních muslimů. Jsou předměstí, kde ženy váhají vstoupit do kavárny, protože

jim bude nepříjemné čelit utkvělým a nepřátelským pohledům falokratických Arabů. Mnozí se prodějný s potravinami, v nichž se neprodává alkohol. Fastfoody, ze kterých zmizelo vepřové. Problémy v nemocnicích, ať už jde o gynekologické podmínky, nebo odběr krve. Problémy ve školách – nejen v hodinách tělocviku, ale i v hodinách dějepisu nebo biologie. Odmítání pravidel, na nichž stojí sekulární společnost, je čím

dál zjevnější. To všechno přispívá k jistému napětí a nervozitě ve společnosti.

Integrace je tedy fiasko?

Multietnicismus jako takový západní společnost neohrožuje. Multietnicismus, nikoli multikulturalismus – to je, myslím, nutné upřesnit. Celé generace Francouzů se koneckonců integrovaly úspěšně. Což platí i o prvních vlnách arabských přistěhovalců z minulého století. Naopak pokud se západní společnost natrvalo uzavře do svého masochismu, pokud bude nadále vysvětlovat nově přichozím, jaká je ten Západ nemravná věc a jak uděláme vše, abychom odčinili naše imaginární viny, pak lze stěží očekávat, že se lidé budou spontánně integrovat. **Číníte rozdíl mezi multikulturalismem a multietnicismem. Jak ty dva rozličné termíny chápete?**

Multietnicismus předpokládá soužití lidí z různých koutů světa. Každý z nich má samozřejmě své

ZA SVOBODU

MYŠLENÍ

vlastní kulturní zázemí, ale důraz je tu položený na *cizo-krajnost*, nikoli *cizo-kulturnost*. Integrace předpokládá, že vedle vlastních kulturních odkazů přijmu za své i kulturní odkazy celku, do kterého se chci integrovat. Jinými slovy, *cizokrajnost* existují ve společně sdílené kultuře. Něco jako dům se zahradou: každý má svůj byt, v němž si v květináči pěstuje, co ho napadne, a zahrada je ve společné péči. A čas od času potkáte na zahradě souseda a prohodíte pár vět nebo ho pozvete na večer. Multikulturalismus oproti tomu staví na myšlence, že jednotná kultura není směrodatná: má-li každý svůj květináč, ve kterém si pěstuje, co chce, k čemu je mu dobrá společná zahrada?

Není to paradoxní?

Je. Velký paradox multikulturalismu spočívá v tom, že „otevřená společnost“ vyústila ve společnost, v níž se jednotlivé komunity uzavírají do sebe. S touhle roztržitostí a neprolínavostí Bergson ani Popper nepočítali.

Proč jste se rozhodl vydat *Anti-alkorán*? Myslíte, že si Češi potřebují v této problematice doplnit vzdělání?

Halal hamburgery ve francouzském řetězci rychlého občerstvení Quick

FOTO PROFIMEDIA.CZ

podléhá v téhle logice stejným kritériím jako dějinná událost. Není-li na místě zpochybňovat doložitelnou smrt člověka v koncentráku, není ani na místě zpochybňovat Mohamedovy rauty s archandělem Gabrielem. Obojí je „posvátné“. Halíkův argument, že právě tak to vnímají věřící, ob stojí v teokracii – nikoli v demokracii. **Píšete, že nám muslimové nemohou „být blízcí“ – „přínejmenším do té doby, než pětadevadesát procent evropských muslimů přestane prosazovat literalistický výklad koránu“. Myslíte tím výklad doslovný, neberoucí ohled na plynoucí čas a měnící se dobu?**

Tahle otázka nás, myslím, přivádí k jádru věci: nejde *pouze* o plynoucí čas a měnící se dobu. Nejde *jen* o kontextualizaci, s níž dnes operují muslimští teologové na zá-

padních univerzitách, kteří nám vysvětlují – a Tomáš Halík neříká nic jiného –, že texty ze sedmého nebo osmého století nelze interpretovat v optice století jednadvacátého. Proti tomu samozřejmě nelze nic namítnout. Ale problém to neřeší.

V jakém smyslu?

Vezměme to oklikou přes prosulou repliku – reálnou či smyšlenou, to v dané chvíli není podstatné – abbého Arnauda Amauryho, kterou údajně pronesl v tažení proti katarům na samém počátku třináctého století: „Zabte je všechny, Bůh vytřídí spravedlivé.“ Což prohlásil po dobytí města, když se ho vojáci ptali, jak rozlišit kacíře od nekacířů.

Kontextualizace nám v tomto případě umožňuje říct, že ve třináctém století podobná replika není zdaleka tak šokující jako dnes. Že

dotyčný abbé nebyl nutně ztělesněním krutosti a cynismu; jeho myšlení podléhalo své době a svému prostředí; není možné jej soudit po osmi staletích podle současných kritérií. S tím vším nelze než souhlasit, o to spíše, že anachronismy jsou dnes v intelektuálním i mediálním světě hotová kalamita.

Jenomže! Jenomže je rovněž nutné upozornit na to, že dotyčná replika je odsouzenihodná v jakékoli době. Protože i ve třináctém století šlo o hluboce neetický postoj, o to nemorálnější, že odpovědnost za masakr přenáší abbé Amaury na svého boha. Protože i ve třináctém století existovali lidé včetně církevních hodnostářů, kteří uvažovali jinak. Protože tu jde o popření humanismu, a humanismus, jakkoli jde o slovo nedávnné, je nadčasový. To, že se příběh odehrává v roce 1209, může abbému sloužit za polehčující okolnost, avšak v žádném případě za omluvu či „vysvětlení“.

Kontextualizace násilných pasáží v koránu pak podobně umožňuje příznivcům islámu (ať už v dobré vůli, nebo z čirého pokrytectví) odvést pozornost od faktu, že řada dotyčných pasáží je i v soudobém kontextu nepřipustná – neboť i v sedmém století existoval

„JSOU PŘEDMĚSTÍ, KDE ŽENY VÁHAJÍ VSTOUPIT DO KAVÁRNY, PROTOŽE JIM BUDE NEPŘÍJEMNÉ ČELIT UTKVĚLÝM A NEPŘÁTELSKÝM POHLEDŮM FALOKRATICKÝCH ARABŮ.“

V Česku a obecněji v postkomunistických zemích je přístup k islámu a islamismu zpravidla černobílý. Už jen fakt, že obě slova v českých médiích i českých hospodách splývají, mluví sám za sebe. Islám a islamismus kladou nestejně problémy, a odlišné musejí být i odpovědi. Islám je náboženství, to jest ideové pojetí světa a lidského osudu, a odpověď na to, co v islámu považujeme za škodlivé, bude nutně filozofická, intelektuální. Islamismus je politický program a jako takovému je třeba mu čelit politicky.

V prvním eseji své knihy se vymezujete vůči Tomáši Halíkovi, pokud jde o jeho reakci v kauze *Charlie Hebdo* a obecněji o otázky islámu a islamismu. Mohl byste stručně vysvětlit rozdíl mezi vašim chápáním problematiky?

Stručně by to nešlo, omezím se na výchozí pozici: Halík se domnívá, že islamismus sekulární společnost neohrožuje; já si myslím opak. Halík se domnívá, že masakry ve jménu Alláha nemají s „opravdovým islámem“ nic společného; já si myslím opak. To by mě samo o sobě patrně nepřivedlo k potřebě reagovat; k té mě dovedlo až zjištění, že velká část Halí-

kových odpůrců bezděčně přejala jeho výchozí argumenty – v první řadě premisu, podle níž jsou karikatury *Charlie Hebdo* výrazem cynismu. V tom okamžiku se celá diskuse dostala na scestí: napříště šlo výlučně o žabomyší pŕtky o „právu na cynismus v zájmu svobody projevu“. Z české diskuse se nadto vytratilo – velkou měrou i díky Halíkovi – to, co osobně považuji za zásadní: v kauze *Charlie Hebdo* nejde prvořadě o svobodu projevu, nýbrž jednodušeji a plnohodnotněji o svobodu myšlení. **Mluvíte o přejímání argumentů Tomáše Halíka. Které další se v českém prostředí ujaly?**

Nejzakořeněnější je nepochybně ono mimořádně pitomé „My přece také považujeme jisté věci za posvátné, viz popírání holocaustu“. Dotáhneme-li tuhle logiku do důsledku, vyjde nám, že popírání holocaustu a popírání náboženských dogmat je nutno posuzovat stejně. „Neposkrvněné početí je výmysl náboženských blouznivců“ rovná se tudíž „Holocaust je výmysl historiků“. „Vstávání z hrobů a chazení po vodě jsou báchorky pro naivky“ rovná se „Plynové komory jsou báchorky pro hlupáky“. Jinými slovy, pasáž z bible nebo koránu

pojem lidskosti, neboť i v sedmém století se rozlišovalo mezi násilím a nenásilím.

**Co bychom teď měli udělat, aby-
chom za čtvrt století našli Evro-
pu svobodnou a neomezovanou?**

Nejsem učitel národů a nedo-
mnívám se ani, že jsem spolkl
Šalamounovo hovno. Kdyby exis-
toval jednoduchý návod, jak řešit
otázky související s náboženstvím
a jeho vlivem na společnost, ten-
hle rozhovor by se nekonal. Mluvit
můžu pouze z pozice spisovatele
a intelektuála. Tyhle dvě role ne-
jsou nutně zaměnitelné, ale spo-
juje je potřeba pokusit se pochopit
dění ve společnosti.

Odpovědi bych za sebe nabídl
dvě. Za prvé zrušit autocenzuru,
kterou na sebe západní svět dob-
rovolně uvalil ve jménu multikul-
turalismu a politické korektnosti.
Obnovit možnost kritizovat islám
a islámskou civilizaci podle stej-
ných kritérií, jaká uplatňujeme
v kritice křesťanství nebo západ-
ní civilizace. Za druhé se vrátit
k tradičnímu modelu integrace,
respektive asimilace. Po dlou-
há desetiletí to byl neúspěšnější
způsob, jak včlenit přistěhovalce
do národního korpusu. V tomhle
modelu je přistěhovalci přisouzena
aktivní a do jisté míry nevděčná
role: žádá se po něm nejenom, aby
vzal na zřetel hodnoty společnosti,

v níž je mu napříště žít, ale také,
aby v sobě potlačil kulturní dědic-
tví, které je s nimi v očividném,
jasném rozporu. Jinými slovy:
u nás neexistuje polygamie, u nás
jsou ženy rovnoprávné mužům,
u nás je víra soukromá záležitost,
u nás neexistují náboženské sou-
dy, u nás se nemodlíme kolektivně
na ulicích, u nás se vyhýbáme vše-
mu, co by mohlo vést ke zpochyb-
nění či narušení pokojného soužití
věřících jednoho vyznání s věřící-
mi vyznání jiného, věřících s ne-
věřícími. Žádat po muslimech, aby
se naučili rozlišovat mezi institucí
zvanou stát, tradicí zvanou národ
a abstrakcí zvanou náboženství.
Stejně nekompromisně, jako jsme
svého času žádali po křesťanech
a židech, aby se naučili rozlišovat
mezi církví a státem.

**Ženy mají dle koránu „práva
úměrná svým povinnostem“ –
jež ovšem určují „mužové, kteří
stojí nad ženami“; prostě „pro-
to, že jim Bůh udělil větší pří-
zeň“. Jak změnit tahle „moudra“
z koránu v západní Evropě, kte-
rá je, jak poznamenáváte, ne-
jen ve věci ženské emancipace
o mnoho dál?**

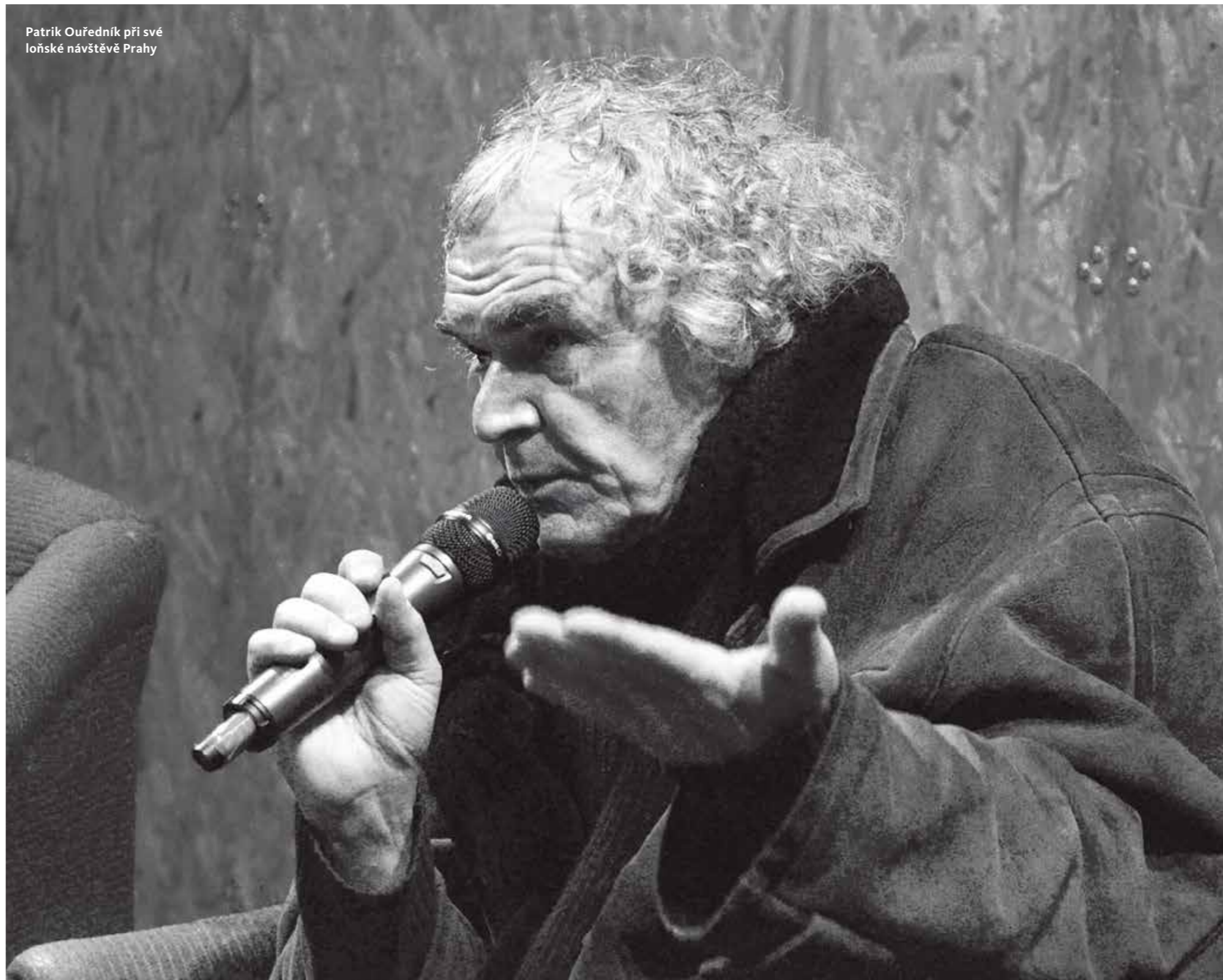
Falokratismus je přítomný
i v tóře a bibli, byť v menší míře.
To, co je odlišuje od koránu, je
možnost interpretace, možnost
alegorického výkladu. Sunnitský
islám alegorický výklad neumož-
ňuje: každé slovo v koránu je doslo-
va a do písmene slovo boží. A pro-

**„JE TŘEBA ŽÁDAT
PO MUSLIMECH,
ABY SE NAUČILI
ROZLIŠOVAT MEZI
INSTITUCÍ ZVANOU
STÁT, TRADICÍ
ZVANOU NÁROD
A ABSTRAKCI
ZVANOU
NÁBOŽENSTVÍ.“**

hlásí-li pánbůh, že muž stojí nad
ženami, „kdož jest ten, kdo odváží
se odmlouvat Bohu“?

Co s tím, na to odpověď nemám
a mít nemůžu, to je otázka pro is-
lámské náboženské instituce. Na-
opak je na nás Evropanech trvat
na tom, že Západ podobnou dife-
renciaci nepřipouští. Ať už si o tom
pánbůh myslí cokoli.
**Vyhýbáte se v Antialkoránu kon-
krétním jménům politiků a až
na výjimky typu Charlie Hebdo
i odkazům na teroristické činy
nebo politické akty jednotlivých
evropských zemí. Proč?**

Jednak proto, že jsem nepsal
politickou úvahu, nýbrž esej.
A za druhé proto, že reálným ohro-

Patrik Ouředník při své
loňské návštěvě Prahy

FOTO JINDŘICH NOBEK

žením sekulární společnosti ne-
jsou atentáty, ale civilizační kom-
promisy.

**Jste proti politické korektnosti
v otázkách multikulturalismu.
Co se podle vás zastírá?**

První výskyt obratu „být/ne-
být politicky korektní“ je dolože-
ný na konci osmnáctého století,
pak se vytratil víceméně na sto
let, načež se ho chopili marxisté
ve smyslu „co slouží správné poli-
tické věci“ a v tomto smyslu zahájili
i svou třetí existenci před půlstole-

tím na amerických univerzitních
kampusích. Správnou věcí se ro-
zuměla obrana menšin, přičemž
velká pozornost se věnovala usta-
novení správného jazyka, k němuž
lze dojít toliko za cenu eliminace
všeho potenciálně urážlivého, re-
spektive „nesprávného“.
**Což v té době vzhledem k posta-
vení nejen rasových a národnost-
ních minorit, ale také žen nebyl
až tak špatný nápad.**

Princip sám o sobě je jistě
ctnostný. Všichni se shodneme

na tom, že není příliš elegantní
urážet své bližní pod záminkou,
že jsou to, co jsou. Hovořit v pří-
tomnosti homosexuála o *hulibrčích*,
besedovat v přítomnosti černo-
cha o *černých hubách* a oslovovat
metaře na rohu ulice: „Jakpak se
daří, smetáku?“ nesvědčí o tom,
že bychom překypovali taktem.
Problém nastává v okamžiku, kdy
se princip přesune ze soukromé
sféry – ve které je synonymem
starosvětských *dobrých mravů* –
do sféry veřejné, v níž se stává ide-

ologickým krédem společnosti.
Nebo stručněji: ve chvíli, kdy se
morálka promění v ideologii. Vý-
sledkem je dozor nad jazykem do-
sud nebývalé úspěšnosti – a z toho
vyplývající autocenzura, ať už
vědomá, čili nic. Ani jazyk třetí
říše, ani komunistické ptydepe se
tak dokonale neuhnázily v hla-
vách lidí.
**Odpor české většiny k musli-
mům není nikterak promyšlený,
lidé neznají argumenty, jež
předkládáte v Antialkoránu – je**

**to jednoduše odpor k cizímu,
klasická xenofobie. Jak bojovat
s pudovým, primitivním
chováním a tezemi Konvičků
a Okamurů?**

Hovoří-li dotyční tak rádi o „tra-
dicích“, měli by si uvědomit, že
jedním z imperativů novozákonní
i osvícenské morálky je pomáhat
lidem v nouzi; můžeme tomu říkat
empatie, soucit, pozornost, pohos-
tinnost. S tím, že uděluje-li pohos-
tinnost hostům práva, uděluje jim
také povinnosti. ✎